

in v primerni obliki, sem poizkušal iz različnih inačic, to je: iz raznih in različnih zapiskov iste pesmi izbrati najznačilnejše in po možnosti najboljše.» Ako bi se bil prireditelj res vestno tega držal, bi bil velik del njegovih nepotrebnih izprememb izostal, ker jih v nobeni inačici — ni. Tako pa je postopal, žal, v mnogih primerih popolnoma samovoljno, «Izgubljeno košuto» (127) n. pr. preuredil čisto po svoje, ter se tako preveč, veliko preveč oddaljil od prave narodne pesmi.

Bolje bi bil storil, ko bi bil več truda posvetil rajši drugemu delu knjige, komentarju, ter povedal v njem kaj več o naši narodni pesmi, ne pa samo našteval (po Sketovi Čitanki za V. in VI. razred) naših nabiralcev narodnega blaga. Tudi bi bilo dobro, ko bi se bil oziral na novejšo ugotovitve, tako n. pr. pri pesmi »Pegam in Lambergar« na Čremošnikov članek v »Ljubljanskem Zvonu« 1918, 190, ter ne ponavljal več ovržene stare trditve, da je ohranjen v tej pesmi spomin na turnirje. Glede izbora pesmi bi mu bila koristila lepa Golarjeva ocena Medvedovih Slovenskih legend v »Ljubljanskem Zvonu« 1911, 53, kjer bi bil našel eno najbolj poetičnih naših narodnih pesmi, prelepo legendo o grlici, ki zlasti v mladinski zbirki nikakor ne bi smela manjkati.

Tako pa je, žal, svoje delo usmeril v napačno stran in to je tem bolj škoda, ker je zbirka potrebna, dobro zamišljena in tudi primerno opremljena.

Janko Glaser.

Emil Korytko. Ko sem lani bival na Poljskem, sem se v Levovu seznanil s tamošnjim odvetnikom dr. Stanislavom Korytkom, nekakim bratrancem onih Korytkov, izmed katerih eden je bil znani Prešernov prijatelj Emil G. dr. Stanislav Korytko mi je izročil poljsko pismo, ki mu ga je o življenju Emilovem leta 1888. s svojega posestva Suchodola pri Husiatynu pisal pravi brat Emilov Severin.¹

Ker to pismo deloma pomnožuje podatke, ki jih imamo doslej o Emilu Korytku, deloma pa navaja druge, ga tu-le priobčujem v slovenskem prevodu:

«Na Vaše pismo z dne 6. VIII. Vam takoj odgovarjam, da je bil pokojni Emilijan Korytko moj pravi brat, zato baš Vam morem čim najnatančneje prikazati njegovo življenje. Srečen slučaj je, da še jaz sam iz vse rodovine živim in Vam morem na vsako vprašanje natančno odgovoriti. Pokojni Emilijan se je narodil leta 1812. od matere Rudolfine Rubezyńske (grba Prawdzie) in od očeta Stanislava Korytki. Bilo nas je četrto bratov in sester. Najstarejša sestra se je poročila z Josipom Jasińskim (grba Rawicz), lastnika Zablotova. Brat Emilijan je kot samec umrl v Ljubljani, potem Evgenij, a jaz Severin, najmlajši, sem ostal pri življenju. Leta 1826. nas je dal oče v šole v Tarnopol, ko so jezuiti prevzeli tarnopolsko gimnazijo. Do leta 1830. (3) je pokojni Emilijan hodil tam v šole. Toda ker je to bil mladenič neobičajnih sposobnosti, so ga jezuiti hoteli prepovoriti, da bi vstopil v njih samostan, in posrečilo se jim je, ga tako sfanatizirati, da bi, ko bi se ne bil bal očeta (?), ki se je temu protivil, bil brez dvoma vstopil v samostan; iz tega vzroka nas je oče vzel in dal v šole v Černovcah. Leta 1832. ga je vzel stric Duklan, ki je bil samec in živel v Levovu, v svojo skrb. Ni dolgo zanj skrbel, zakaj v letu dni je umrl, a pokojni Emilijan je ostal sam v Levovu na filozofiji, se tam zapletel v zaroto Zaliwskega in bil aretiran, kjer (!) je kriminal odsedel polčetrto leto in je bil od sodišča v Levovu obsojen na smrt obenem z Boguslavom Horodvńskim in Ludvikom Jablonovskim

¹ Kolikor se spominjam iz razgovora z g. dr. Stanislavom Korytkom, je šlo takrat za nekak spis o Emilu Korytku in je pri tej akciji sodeloval profesor na pravni fakulteti v Gradcu Gumpolwicz.

Književna poročila

iz Lubienia. Papirji so šli na Dunaj v potrditev sodbe. Čez pol leta je prišel odgovor, da se mu življenje pusti, ali ukazalo se je, Emilijana Korytka in Bohuslava Horodyńskega na nedoločen čas prevesti v Ljubljano, a Ludviku Jablonowskiemu je cesar popolnoma odpustil krivdo. To je vzrok, zakaj se je Emilijan Korytko nahajal v Ljubljani. Ko je bil tam obenem z Bogusl. Horodyńskim izročen po komisarju policije, ki mu je celo bilo prepovedano biti na Dunaju, so morali kot Hoffereter obiti Dunaj, toda ko so prispeli na mesto, so našli v Ljubljani gubernatorja grofa Auersperga, komandujočega kneza Lainingen, a starosta je bil poznejši minister Kranz, ki je imel Poljakinjo Borowsko za ženo. Začetkoma jima je gubernator naznanil, da sta popolnoma svobodna, in ju vabil, da bi često prihajala k njemu. Toda pokojni Emilijan, ki je bil neobičajne glave in je rad delal, si je po kontesi Auersberg pri očetu izposloval dovoljenje potovanja po Kranjski in Štajerski (v originalu: «po Krain Styrji») ter je zamislil zbiranje narodnih pesmi in nazadnje njih izdaje za javnost (publiko). Kako sposoben je bil za to, kaže to, da se je tekom enega (pač: leta) naučil jezika in pisave, hitro zbral, kar je mogel, in že po njegovi smrti se je to delo izdalo, za kar mu je po njegovi smrti mesto Ljubljana na svoje stroške postavilo spomenik z jako lepim napisom, tako da ima on danes dva spomenika, enega mu je postavil oče, drugega pa mesto Ljubljana. Toda kljub ogromnemu delu je tako hrepenel po domovini, da je po enoletnem bivanju od domotožja («z tęsknoty» = hrepenenja) umrl; tako so tamošnji doktorji določili, a kljub vsemu prizadevanju očetovemu in protekciji na Dunaju ni bilo mogoče doseči njegovega povratka. (Tu dodajem stavek v originalu, ker je nejasen: «...nie można było uzyskać powrotu jego aż po śmierci jego w parę Miesięci Bogusław Horodyński powrócił.»)

Ako bo treba kakšnih dokumentov, imam zbrane vse njegove liste, pisane roditeljem od njegovega odpotovanja iz Levova («mam zebrane wszystkie jego Listy pisane do Rodziców...»), so celo tudi njegove pojedine pesmi («ulotne wiersze» = letaki?), toda tiskanih ni, zakaj to je bil mlad človek, ki je imel 23 let, ko je bil aretiran, tri in pol leta je predsedel v inkvizicijah, a pozneje je bil prepeljan v Ljubljano in je tam končal življenje. Zarota Zaliwskega ga je vpletla v nesrečo, a naše nekdanje vlade, ki so bile slavne po vsej Evropi kot barbarske, so ga uničile.

Pišem Vam to pismo, obveščajoč Vas, da so po pokojnem Emilijanu še nekatere študije, in če jih boste, gospodje, potrebovali, Vam jih prav rad dam, toda podvizajte se, zakaj tudi jaz bom kmalu na onem svetu («i ja niedługo wieczny»), a po moji smrti ne bo moj sin mogel vsega tako natanko poročati kakor jaz kot očividec.

Ostajam pri tej priliki Vaš Vam naklonjeni sluga, a Vašim roditeljem pošiljam izraze naklonjenosti in se zahvaljujem za pripis očetov.

Sluga

Severin Korytko.

Dne 12. avgusta 1888.»

Primerjajmo podatke tega pisma s tem, kar vemo sicer doslej o Emilu Korytku! Tu je predvsem rojstna letnica; pomotna bo letnica Severinova. Severin govori o guvernerju Auersbergu, a v resnici je bil takrat Schmidburg

² Lj. Zvon 1899, 468, 648; — Zbornik u slavu Vatroslava Jagića 604; — Izvestja Muz. društva za Kranjsko 1909, 179; — Franko Ivan v Zapiskih Sevčenkovega društva 1908; — Lj. Zvon 1908, 298 sl.

Književna poročila

guverner v Ljubljani; vendar tiči pač nekaj istine v Severinovem omenjanju Auersbergov; posredovanje kontese Auersberg ne more biti kratkomalo izmišljeno. Napačen je podatek, da je bil Emil 23 let star, ko je bil aretiran. Zdi se po našem pismu, da gimnazije sploh ni študiral v Levovu, ampak v Tarnopolu in Černovcah; mogoče je pa (kar poroča Franko po privatnih virih), da je bil Emil v Levovu v početnih šolah. Novo je poročilo o vplivu jezuitov na mladega Korytka. Da bi Severinova trditev o smrtni obsodbi bila resnična, je težko misliti. Verjeli pa bomo seveda Severinu, da je bil on najmlajši sin, ne Emil. Verjamem tudi njemu, da je bilo vsega četrto otrok («Było nas czworo rodzeństwa. Siostra najstarsza wydana została...»), in si tolmačim opombo o sestri tako le: «Sestra, najstarejši otrok, ...» *Paris potajni njegov brat ... ničesa*
Korytki so plemenita rodbina. V «Herbarzu» poljske šlahte, ki je izhajal
 pred vojno (natančnejšega naslova mu ne vem), tom XI., 208, b, se njih rodbina izvaja iz vasi Koryta v vislickem okraju; vesti o njej datirajo že s konca 14. stoletja. Da bi bila rodbina prvotno rusinska (Franko), moj vir ne priznava.

Dr. Fr. Ilešič.

Ada Negri: *I canti dell'isola*. Milano. Mondadori 1925.

Knjiga je izšla letos in pomeni za italijansko ljudstvo zopet dogodek. Dogodek že zaradi dejstva, ker gre današnja Italija v vulkanizmu povojnih let tudi mimo boljših poetov kot so Chiesa, Mastri in drugi. Ada Negri je tedaj edina, ki zna s svojo pesmijo človeške duše, otrovane od mehanizma in cerebralizma današnjega časa, za hip strniti v harmonijo premišljevanja.

Kritika meni v splošnem, da pomeni ta knjiga najvišji in najmočnejši izraz poetskega dela A. Negrijeve ter se tako druži predzadnjemu delu «Il Libro di Mara». Koliko pot je prehodila pesnica od knjige «Tempeste» do danes! Njena umetnost se je izčistila, v stilističnem delu vsestransko izpopolnila. Dobršen del pesmi, ki so poslednji izraz njenega nemirnega duha, je prečtet s tako svežim čuvstvom, s tako barvo, da se spomniš ob njih na nekatera mesta grške lirike. To čuvstvo globoke žalosti, izvirajoče iz večne mladosti duha, žari kot plamen iz živega vrenja snovi in čutnosti. Lepe in neposredne vizije se prelivajo kot luč v barvitost neba, morja in solnce. Sila njene lirike izvira iz notranjega, grizočega trpljenja; vse občuti enako krepko: radost in bridkost. Ada Negri je žena v pravem, dramatičnem pomenu besede. Njena pesem je vedno darovanje, je boj, ki se umiri le takrat, ko se Žena vnovič daruje in s tem povečuje življenje. Vse njeno pesniško delo se je rodilo v konfliktu, drami, ki objema bitje, določeno darovanju, Moža, Idejo in Materijo.

Poem «Il Libro di Mara» je najvišja pesem ljubezni, kar jih je svet kdaj čul. Po ustvaritvi te umetnine so v tišini in solncu otoka Capri, kamor se je pesnica zatekla pred vsesplošnim kaosom sodobne Italije, nastali «I canti dell'isola», kjer so našli dramatski momenti življenja svoj pristni, nepotvorjeni izraz. Čuvstvo in beseda sta se tu popolnoma prelila eno v drugo, verz je preprost in se strogo ogiblje ritmičnih posebnosti ter je postal, oproščen vsake besedne ornamentike, izrazito dramatičen in krepak. V njem ni tradicionalne metrike, a ga vendar veče neka notranja harmonija; v širokih kadencah lije ritmično, kot da ga nosi val muzike do oddihov rime. Taka je tedaj pesem Ade Negrijeve!

Zato je mogel neki kritik zapisati o nji sledeče: «Ko se glasovi, besede in črte ne zdijo več črte, besede in glasovi, takrat moremo reči, da je v delu božja iskra. To se zgodi le redko. Zgodi se pa v kateri Bellinjevi melodiji, v Leopardijevem, Ariostovem, Petrarkinem verzu. Zadnji je imel ta božji dar Giosuè Carducci. Zdaj je stopil spet med nas ...»

J. S.